

ПОШУКИ ЗОЛОТА ЗА ВТОРИННИМИ ОРЕОЛАМИ (НА ПРИКЛАДІ РУДОПРОЯВУ СИДОРИ)

Е.Я. Жовинський¹, Н.О. Крюченко¹, В.М. Павлюк², О.А. Жук¹, К.Е. Дмитренко¹

1. Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення ім. М.П. Семененка НАН України
03680, просп. Палладіна, 34, Київ, Україна

2. Правобережна геологічна експедиція ПДРГП "Північгеологія"
09150, вул. Радянська, 1-а, с. Фурси, Білоцерківський р-н, Київська обл., Україна

Доведена ефективність пошуків рудопроявів золота у корі вивітрювання каолін-хлоритового складу за вторинними сольовими ореолами Au, Ni, Co, Cu, F, Li. Впровадження цих результатів дозволило виділити перспективну ділянку (100 x 30 м) на території рудопрояву Сидори.

Вступ. Актуальність роботи визначена усе більшою увагою фахівців до золотоносних кір вивітрювання як джерела промислового золота. Проблема виявлення нових золоторудних об'єктів постала дуже гостро та вимагає розробки нових прогнозно-пошукових критеріїв і відповідного вдосконалення геохімічних методів пошуків золота.

Авторами було доведено, що на закритих територіях більш інформативними є дослідження з застосуванням літохімічних методів пошуків, оскільки вони дозволяють виявляти вторинні геохімічні ореоли за рухомими формами хімічних елементів, що характеризуються підвищеною контрастністю.

Наявність первинних і вторинних ореолів розсіювання хімічних елементів навколо рудних об'єктів є тією основою, яка використовується під час проведення пошукових робіт на різні види корисних копалин. На практиці на перспективній площі виконується геохімічне опробування, визначаються особливості та чисельні характеристики рудного компонента і супровідних елементів у первинних та вторинних ореолах. Таким чином, встановлюється структура розподілу компонентів, що є основою для подальших висновків щодо перспектив досліджуваної площі. Очевидно, що достовірність відображення природного розподілу рудних компонентів в ореолах розсіювання прямо визначає ефективність пошукових робіт.

Мета роботи – довести ефективність геохімічних методів пошуків рудопроявів золота на закритих територіях за рухомими формами хімічних елементів.

Практична значущість. На прикладі рудопрояву Сидори доведено можливість пошуків золота у корах вивітрювання кристалічних порід за рухомими формами хімічних елементів.

© Е.Я. Жовинський, Н.О. Крюченко, В.М. Павлюк,
О.А. Жук, К.Е. Дмитренко, 2011

Методика робіт. Проведено геохімічне опробування рудовмісних порід та їх первинних ореолів за профілями вхрест вірогідного простягання рудної зони та літохімічна зйомка за вторинними ореолами розсіювання. Відібрані проби проаналізовані за допомогою наближено-кількісного емісійно-спектрального методу аналізу на 22 хімічних елемента, рухомі форми визначено за допомогою атомно-абсорбційного методу та *ICP-MS*.

Відомості про рудопрояв золота Сидори. Рудопрояв золота виявлений Правобережною геологічною експедицією ПДРГП "Північгеологія" у 1994 році [2]. Він знаходиться у заплаві р. Каменка між селами Сидори та Мазепинці Білоцерківського району. За результатами попередніх досліджень зроблено висновок, що рудопрояв промислового значення не має. Однак він є першим представником нового типу золото-срібло-уранових концентрацій на Українському шиті.

Вмісні породи першовідкривачі визначили як лінійні кори вивітрювання гранітоїдів звенигородського та уманського комплексів, а рудогенез, на їхню думку, пов'язаний з гідротермально-метасоматичним процесом, що проявився у тектонічній зоні північно-західного простягання.

Підвищені концентрації золота та його супутників були встановлені під чохлам кайнозойських відкладів потужністю майже 10 м у корі вивітрювання кристалічних порід.

Геологічна будова ділянки. Геологічний розріз представлено піщано-глинистими (глини каолініт-хлоритові та каолініт-монтморилонітові) відкладами, кварцовими конгломерато-брекчієподібними породами та брилово-гальковими відкладами; корінні породи – граніти та мігматити (рис. 1).

Рудоносними є глинисті прошарки, які залягають у середній частині продуктивної осадової товщі. Вони відрізняються монтморилоніт-

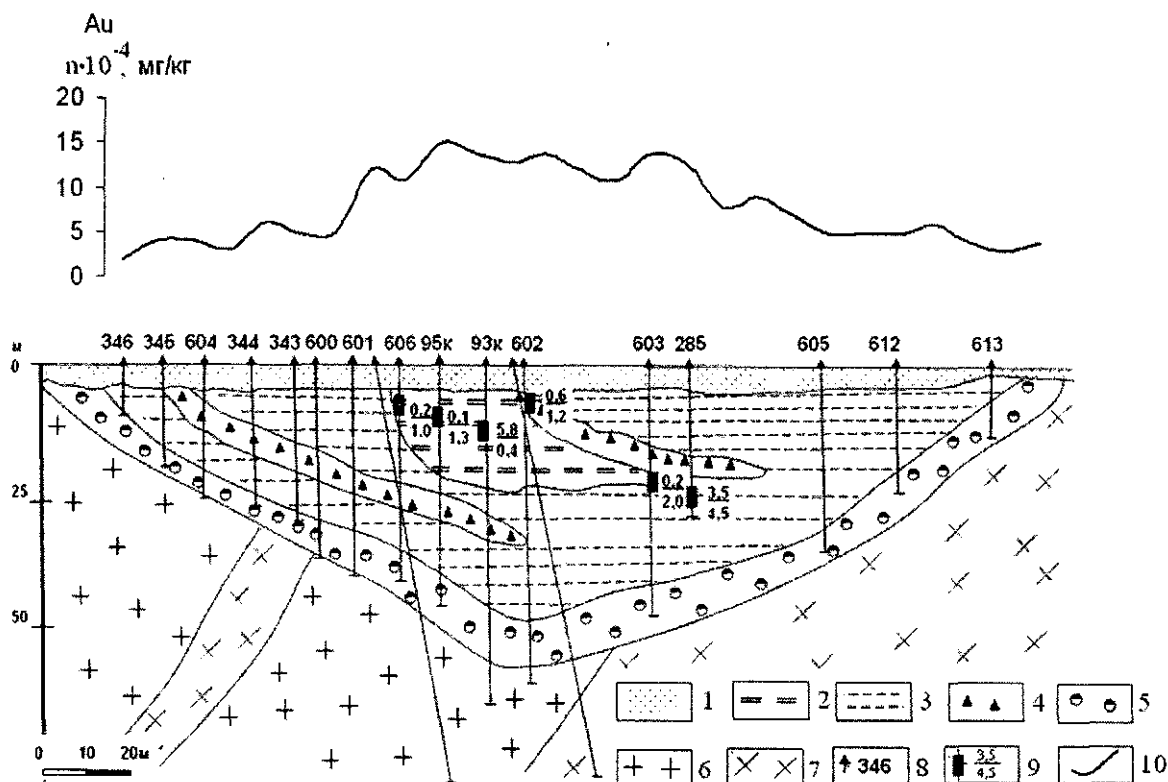

Рис. 1. Геологічний розріз рудопояву золота Сидори [2]: 1 – піщано-глинисті відклади, 2 – глини каолініт-хлоритові, 3 – глини каолініт-монтморилонітові, 4 – конглобрекції кварцові, 5 – валуно-галькові відклади, 6 – граніти, 7 – мігматити, 8 – свердловини та їх номери, 9 – у чисельнику – вміст золота, г/т, у знаменнику – потужність рудного прошарку, 10 – графік розподілу золота (рухомих форм) у ґрунтових відкладах

хлоритовим складом і присутністю графіту в формі розсіяних лусок та поодиноких уламків вивітрілих графітових сланців.

Вище і нижче рудоносних прошарків залягають переважно каолінові ясно-сірі глини з малопотужними лінзами грубозернистого піску і поодинокими уламками кварцу. В підшві товщі залягають валуни різноманітних кристалічних порід, серед яких присутні невластиві для цього регіону сієніти, порфіри, туфопісковики.

Результати та обговорення. Попереднє оцінювання об'єкту здійснювали завдяки бурінню свердловин по щільній сітці: (10 x 20–50 м) на ділянці

200 x 150 м. На північний захід від цієї ділянки з метою вивчення продовження рудоносної зони свердловини розташовували за сіткою 400 x 20–50 м. Всього пробурено 10 пошуково-картувальних свердловин колонкового буріння та 114 – кгк. У керні свердловин зафіксовано максимальний вміст золота – 10 г/т, срібла – 191 г/т, урану – 0,05 %, вісмуту – 0,1 %, арсену – 0,2 %, цинку – 1,3 %, міді – 0,1 %, нікелю – 0,3 %, платини – 0,3 г/т [2].

За результатами спектрального аналізу керну свердловин проведено статистичну обробку даних. Встановлено, що максимальний вміст золота у глинистих відкладах монтморилоніт-хлоритового складу спостерігається на глибині 10–30 м (рис. 2). У св. 606, 95к, 602, 603 за потужності рудного прошарку 1,0–2,0 м вміст золота становить 0,1–0,6 г/т, у св. 285 на глибині 35 м потужність рудного прошарку 4,5 м, вміст золота – 3,5 г/т. Св. 93к є найбільш цікавою, бо за невеликої потужності рудного прошарку (0,4 м) вміст золота становить 5,8 г/т.

Підвищену концентрацію рудних елементів виявлено у межах детально розбуреної ділянки в південно-східній частині рудоконтролюючої зони, а також на її крайньому північному заході (див. рис. 3).

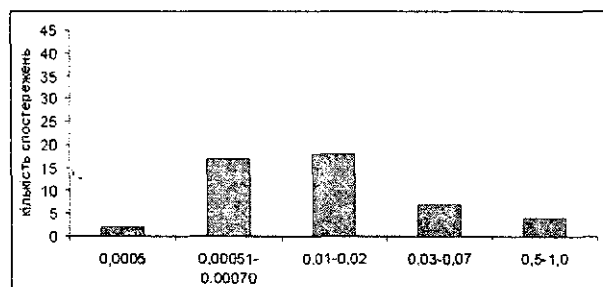

Рис. 2. Статистична обробка даних за вмістом золота у керні свердловин (загальна кількість спостережень – 43)

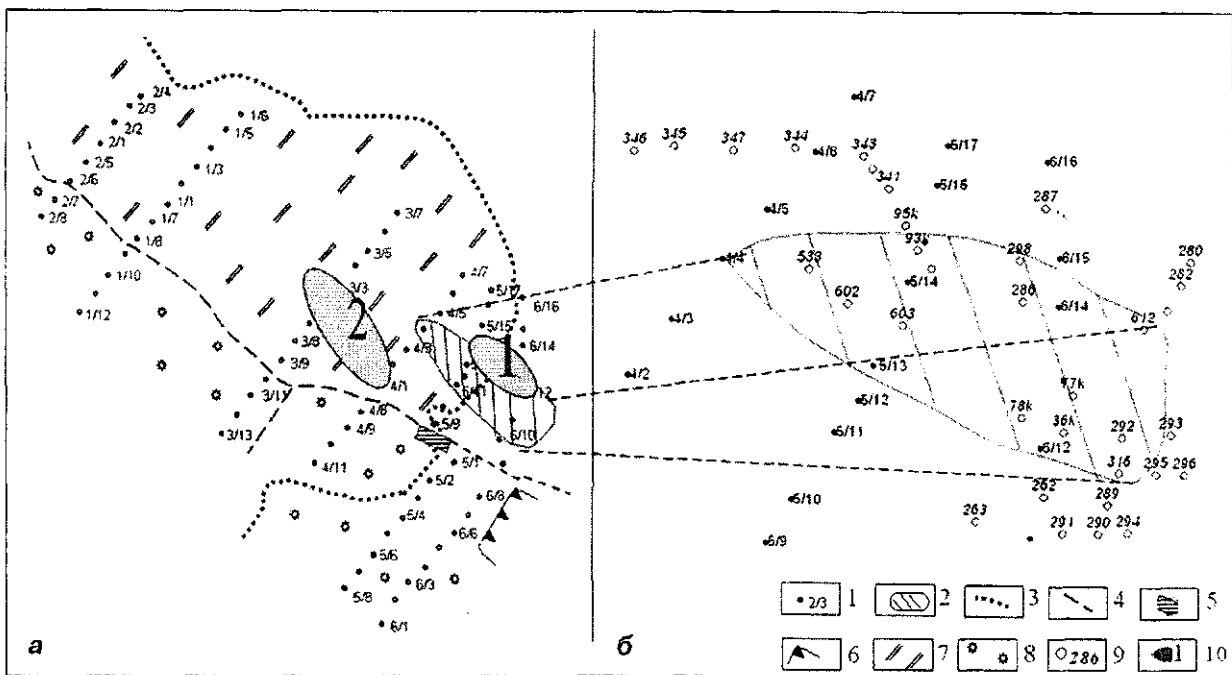

Рис. 3. Схема відбору проб: а – масштаб 1 : 5000, б – масштаб 1 : 2500. 1 – геохімічні проби та їх номери, 2 – аномалія золота, виділена по свердловинах ($Au > 0,1$ г/т), 3 – р. Каменка, 4 – сільська дорога, 5 – місток, 6 – обрив, 7 – широколистяні насадження, 8 – польові рослини, 9 – свердловини, та їх номери, 10 – вторинні ореоли Au за рухомими формами ($> 0,0001$ мг/кг)

Вміст золота (з 43 досліджених проб) в керні свердловин найчастіше становить 0,005–0,007 та 0,01–0,02 г/т (рис. 2). На площі робіт оконтурено аномальну зону, де за первинним ореолом спостерігається вміст золота в керні свердловин понад 0,1 г/т (рис. 3). Для встановлення перспективної ділянки на пошуки золота за вторинними ореолами були проведені літогеохімічні роботи – опробування ґрунтових відкладів, представлених чорноземами різних типів. Площу ділянки з півночі та сходу оконтурює річка Каменка, сільська дорога поділяє ділянку навпіл – північна частина вкрита широколистяними насадженнями, південна – польовими рослинами. Рельєф пологий, лише на південно-східній частині знаходиться обрив.

Всього відібрано 76 проб за 6 профілями (відстань між профілями, метри: першим та другим,

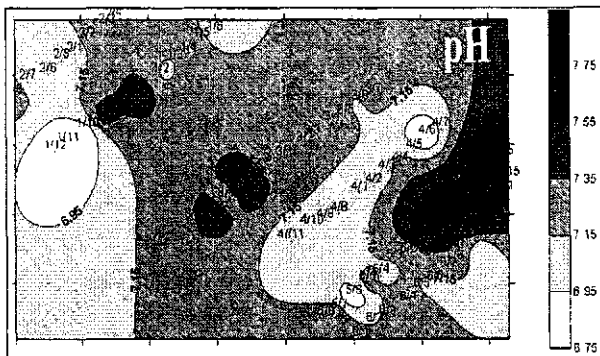

Рис. 4. Площадний розподіл значень рН у ґрунтових відкладах

третім та четвертим, четвертим та п'ятим – 100, першим та третім – 200, п'ятим та шостим – 50, відстань між пробами – 25 м). Загальна площа ділянки досліджень складає 600 x 400 м, тобто 0,24 км². Проби відібрано таким чином, щоб профілі відбору перетинали виявлену рудоносну зону (див. рис. 3, а).

рН ґрунтових відкладів змінюється у межах 6,5–7,8 (рис. 4). Вище значення – 7,6–7,7, встановлене на східній частині ділянки, тобто у частині, де, за даними спектрального аналізу, спостерігається аномальний вміст залота у каолінит-хлоритових глинах.

Проведено аналіз вмісту валового та рухомих форм на ділянці рудовмісних каолінит-хлоритових глин. Вміст золота в каолінит-монтморилонітових глинах утричі менший, ніж у каолінит-хлоритових і становить лише 0,00005 мг/кг. Вивчення розподілу валового вмісту не дало змоги оконтурити рудну зону, оскільки елементи розподілені нерівномірно по всій площі досліджень, отже картина виходить не чіткою. Це пов'язано зі складом ґрунтоутворювальних порід – глини каолінит-хлоритові та каолінит-монтморилонітові, що сорбують більшість металів.

За результатами досліджень побудовано площадні карти-схеми розподілу вмісту рухомих форм хімічних елементів, що найкраще корелюють з золотом у вторинних ореолах (рис. 5).

На карті виділено два найбільш контрастні ореоли за рухомими формами всіх хімічних еле-

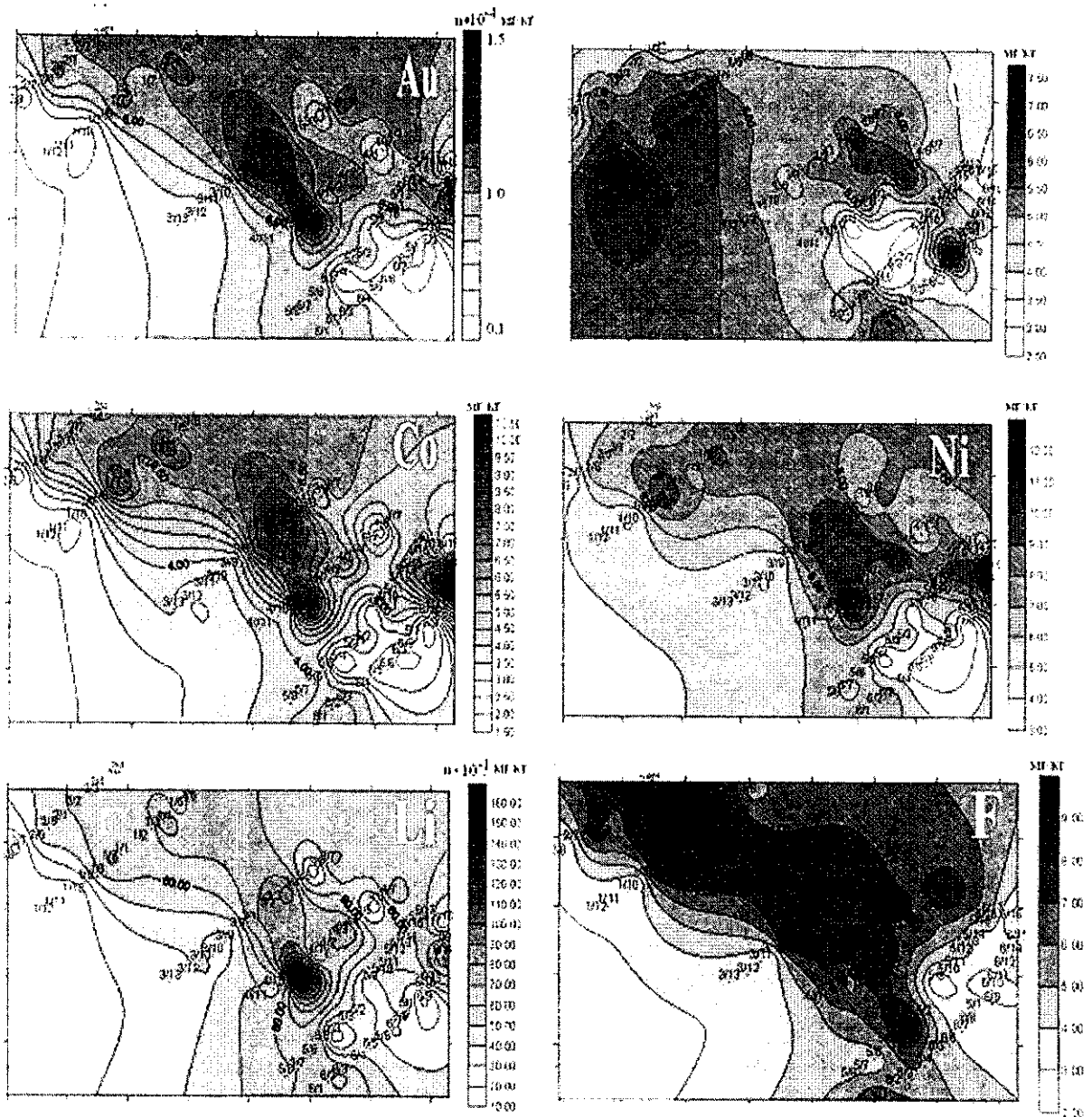

Рис. 5. Вторинні ореоли за рухомими формами розсіяння Au, Cu, Co, Ni, Li, F

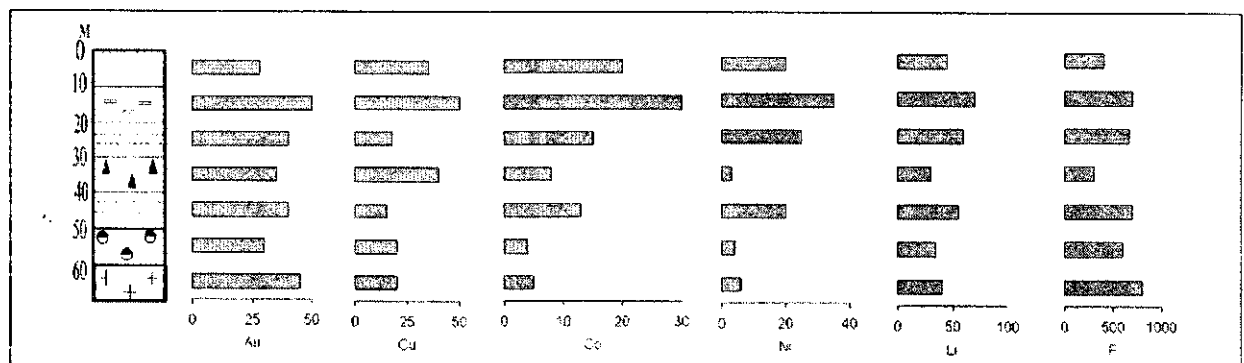

Рис. 6. Розподіл валового вмісту елементів-індикаторів у геологічному розрізі (умовні позначення див. на рис. 1)

ментів розсіювання (див. рис. 3, а), всі вони мають південно-західне простягання. Перший ореол, розташований у східній частині площі, співпадає з аномальним полем, окресленим за первинними ореолами золота. Другий ореол розташований у центральній частині ділянки, де аномальний вміст рухомих форм золота співпадає з ореолами елементів, що мають кореляційні зв'язки з золотом (Cu, Ni, Li, F, Co). Ореол має площу 100 x 30 м і може бути рекомендована як перспективна площа на виявлення рудопрояву золота.

Утворення розглянутих ореолів відбувається одночасно зі зміною вмісних порід. Цей тривалий процес відбувається внаслідок взаємодії води з осадовими породами, причому низка елементів можуть осаджуватись навіть з ненасичених розчинів [3, 4]. Елементний і мінеральний склад ореолів загалом відповідає складу каолініт-хлоритових глин.

Збагачення рудовмісних порід і ореолів над рудопроявом елементами-супутниками золота відбувається завдяки хемосорбції їх природними сорбентами, якими є рудоносні каолініт-хлоритові глини. Механізм сорбції безрудних фракцій однаковий у рудних і безрудних породах.

Проаналізовано вміст хімічних елементів та кореляція їх з золотом за розрізом починаючи від порід фундаменту. Максимальний вміст цих елементів притаманний каолініт-хлоритовим глинам (рис. 6). Цей факт і є визначальним при виборі елементів-індикаторів.

Валовий вміст золота становить 0,0002 мг/кг, вміст рухомих форм 0,0001 мг/кг і менше (рис. 7). У рудних районах вміст золота у ґрунтах

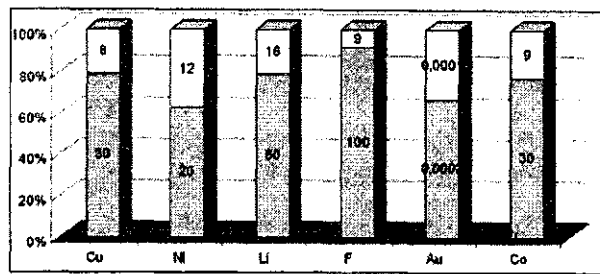

Рис. 7. Розподіл рухомих форм і валового вмісту хімічних елементів у ґрунтах (цифрами позначено вміст елементів, мг/кг: світле – рухомих форм, темне – валовий)

складає 0,05–5,0 мг/кг, а в мінеральній фракції 0,04–0,44 мг/кг [4, 5].

Золото є відносно стійким у зоні гіпергенезу, але внаслідок вивітрювання може утворювати ряд комплексних легкорухомих іонів. Однак найчастіше воно мігрує у вигляді органометалевих сполук, або хелатів [1].

Залежно від походження речовини ґрунтоутворюючої породи та ступеня її вивітрювання золото у ґрунті може бути присутнім у вигляді тонких (корінних за походженням) частинок. Значною мірою золото збагачує гумусовий шар за рахунок осадження рухомих форм. Встановлюється чітка залежність вмісту золота у ґрунтовому шарі від його вмісту в материнських породах.

Висновки. У результаті геохімічного дослідження доведено ефективність пошуків рудопроявів золота в корі вивітрювання каолін-хлоритового складу за вторинними сольовими ореолами Au, Ni, Co, Cu, F, Li. Впровадження цих результатів дозволило виділити й окреслити невелику перспективну ділянку (100 x 30 м) на території рудопрояву Сидори.

Надійшла 30.10.2011.

1. Алексеев В.А. Геохимические методы поисков месторождений полезных ископаемых / Алексеев В.А. — М. : Высш. шк., 1989. — 304 с.
2. Виниченко П.В. Рудопрояв Сидори — новий тип золото-срібло-уранових концентрацій на українському щиті / Виниченко П.В. // Мінеральні ресурси України. — 1998. — № 4. — С. 20–23.
3. Жовинський Е. Я. Подвижные формы химических элементов и их значение при геохимических поисках / Е.Я. Жовинський, Н.О. Крюченко // Мінерал. журн. — 2006. — Т. — 28, № 2. — С. 88–93.
4. Иванов В.В. Экологическая геохимия элементов: В 7-ми т. / Иванов В.В. — М. : Экология, 1997. — Т. 5. — 575 с.
5. Кабата-Пендиас А. Микроэлементы в почвах и растениях / А. Кабата-Пендиас, Х. Пендиас. — М. : Мир, 1989. — 385 с.

Жовинський Е.Я., Крюченко Н.О., Павлюк В.Н., Жук Е.А., Дмитренко К.Э. Поиски золота по вторичным ореолам (на примере рудопроявления Сидоры). Доказана ефективність пошуків рудопроявлень золота в корі вивітрювання каолін-хлоритового складу по вторичним сольовим ореолам Au, Ni, Co, Cu, F, Li. Внедрение этих результатов позволило выделить перспективный участок (100 x 30 м) на территории рудопроявления Сидоры.

Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Pavlyuk V.N., Zhuk, O.A., Dmitrenko K.E. Exploration of gold by secondary halos (for example mineral deposit Sidoru). The prove the effectiveness of searches ore gold crust of weathering kaolin-chlorite composition by secondary salt halo Au, Ni, Co, Cu, F, Li. Implementation of these results allowed to select promising area (100 x 30 m) for the production of prospecting.